

تاریخ عثمانی انجمنی

۱ اگست  
۱۳۳۳

سکزیجی  
نومرو ۱۵

مجموعہ سی

---

## وقعه نويس جودت پاشانك اوراقى

۱۲۷۲ — ۱۲۹۰

[ بكن نسخه دن مابعد ]

ينه اول اوانده سويش قائلدن مرور ايدن كيلردن آلان رسملر  
حقنده قال قومبانياسى ايله اصحاب سفائن حقنده رونما اولان منازعه لر  
اوزرينه مقدما قال حقنده ويرلش اولان فرمان عالیده مندرج ( طون  
دوقبایسته ) یعنی مقدار استیعاب تمیرینك باب عالیدن تفسیری طلب  
اولنوب سويش قالی قومبانياسى فرانسه دولتی طرفندن و خلافکیرانی  
اولان اصحاب سفائن دخی انكلتره دولتی طرفندن تصحب اولنهرق  
ایش کب تراکت ایتمکله باب عالیده عقد اولان قومسیونده لیدی المذاکره  
سوز طاغلمغله بوكادائر برلایحه قلمه آلمشیدم که صورتی زیرده تحریر اولنور.

### مقدار استیعاب حقنده لایحه

(۱۸۵۶) سنه میلادیه سنده سويش قالی حقنده تنظیم اولنوب با  
فرمان عالی تصدیق اولان امتیازنامه نك اون یدنجی ماده سنده قسال  
مذکوردن مرور ايدن سفینلردن هر (طون دوقبایسته) ایچون نهایت  
اونر فراتق رسم مروریه سی آلمنی و نظامنامه مذکورک دردنجی  
ماده سنده دخی رسم مروریه نك هر دولت سفینلردن اطراد مساوات  
اوزره استیفا اولنمی مندرجدر .

طون دوقبایسته عبارتستك معنای ترکیبی کینك مقدار استیعابدن  
یعنی قاج طونیلانولق حمله آله ییله جکندن عبارتدرکه سفینه ده حمله  
وضیچون انبار اتخاذا اولنقی اوزره قابل استعمال اولان محللردر .  
شویله که یلکن سفینلرینك باش طرفنده کمی طائقلری ایچون افراز  
اولان وقیچ طرفنده قبودان قارمسیله اشیا وضعنه مخصوص اولان

محللر افراز اولندقدن صكره وسط سفینه ده قالان محللردن دخی زنجیر  
پایی تنزیل اولندقدن باقی قالان بوشلق دیمك اولور. واپورلرده بوشلقدن  
ماکینه محلی وکومور انباری دخی طرح وتنزیل اولمق لازم کلور.  
هردوشده مجدداً انشا اولنان سفینه لرك بالمساحه ویریلان سنجاق براتلرنده  
مقدار استیمایی درج وتصریح اولمق اصول متخذندتر. دولتمیده  
دخی از قدیم کیلرک مقدار استیمایی کیله ایله تعیین اولنهرق شوقدر  
کیلک دبو کیلرک صفر وکبر حجتی تعیین وتمیز اولن کلشدر.

اصول مساحه سی دخی بوجهلده درکه کینک بروجه بالا باش و قیچ  
طرفلرنده حوله وضعی ایچون قابل استعمال اولیان یرلری برر برده  
ایله بعد الافراز اورنهنده کی بوشلقدن زنجیر پایی تنزیل قیلنهرق  
و واپورلرده برده ماکینه محلی وکومور انباری دخی تقریبی اولنهرق باقی بوش  
محللر بالمساحه قاج کیلک ایسه سفینه نك مقدار استیمایی اعتبار اولنور.  
مؤخرأ ده تعلیه بحریه جه انکلیز اصولنی مرعی الاجرا طوته رق  
طونیلاتو تعیینی دخی استعمال ایدر اولشدرکه تجارت بحریه قانوننامه  
هایوننده مذکور ومصرح اولدینی اوزره قرق کیله برانکلیز طونیلاتوسه  
مساری بولنشدر.

فقط بروجه بالا کیلرک باش و قیچ طرفلرنده حوله وضعه صالح  
اولان یرلری تقریبی ایچون کیلرک صفر وکیرینه کوره بر قاعده یعنی  
شوقدر زراع حجمده اولان کینک باش و قیچ طرفلرنده شوقدر زراع  
تقریبی اولمق بولنده برنسبت منظرده اولیوب بمضیل برده لری ایلر وسورمکه  
کینک مقدار استیمایی ازالور اولدیندن بواصول مساحه ده اطراد بولنهماز.  
سائر دول بحریه طونیلاتولری مقدارجه متفاوت اولدقدن بشقه  
اصول مساحه لری دخی یکدیگره منابر اولدیندن بر دولنک مثلاً درت  
یوز طونیلاتولق بر کیمسی حجمده بولنان دیگر بر دولت کیمسی التیوز  
طونیلاتولق اعتبار اولنهور. وبو تفاوتک بر مقداری اول ایکی دولنک

طونیلاتوری پینده کی فرق و اختلافدن ناشی ایسه ده بر مقداری دخی ایکیسک اصول مساحه لری پینده کی اختلافدن نشئت ایدیور. و دولتعلیه ده از قدیم جاری اولان اصول مساحه بروجه بالا بر قاعده قطعی مطرده به مستند اولدینی کچی دول سائر نک اصول مساحه لری دخی غلط و خطادن خالی اولدینی جهته سفینه لک مقدار استیعالری تعیین ایدجک بر قاعده صحیحه تحریری ایچون لوندورده الی الشمس سه قدر اوغراشیلوب نهایت مورشون نام مهندسک اختراع کرده سی اولان اصول مساحه انتخاب اولنوب سائر دول بحریه نک بر طاقی بو اصولی قبول ایتمش و بر طاقی دخی قبول ایتمک اوزره بولمیشدر. و اگرچه بو اصولک دخی براز نقصانلری اولدینی بعض مهندسین طرفلرندن بیان اولنمقده ایسه ده سائر اصول مساحه لره نسبتله صحته اقرب اولدینی جمله نک مسلمیدر.

بناء علیه طونه قومیسوننده مؤخر مورشون اصولی دستور العمل طوتیه رق قارلر اداره سنج و سوش قنالی قومیا سنجه دخی بو اصولک اتخاذی اخطار اولنمیشدر.

بونک اصول مساحه سی بو وجهله درکه بر سفینه نک اولایتون جمعی مساحه اولندقدن صکره حمله وضعه قابل اولیان یرلری ایچون تقریباً یوزده شو قدر طرح و تنزیل اولنه یور و دول سائر نک اصول مساحه لرندم اولدینی کچی بونده دخی کمیچیلره مساعدلی صورتده یعنی فی الحقیقه لزومی اولان مقداردن زیاده جه تنزیلات اجرا اولنه یور.

بو جهته بر کمی مورشون اصولجه لدی المساحه مقدار استیعالی قاج طونیلاتولق اعتبار اولنق لازم کلورسه دولتعلیه اصولجه مساحه اولندقدم مقدار استیعالی یوزده بشدن یکرمی به قدر فضله لی ظهور ایدیور.

الحاصل کیلرک طون دو قیاسیه سی یعنی مقدار استیعالی بحق تعیین ایدجک بر قاعده هنوز بولنه میوب فقط بوبابده مورشون اصولک سائر قاعده لره نسبتله صحته اقرب اولدینی هر طرفدن اعتراف و تسلیم اولنمش

و بونكله برابر بر قاعده صحیحہ تخری اولقمده بولنشدر . مقدمات مشروحیه نظراً طون دو قیاسیتہ تعمیری ایکی معنایه حمل اولنه بیلور برنجیسی برکینك مقدار استیعاب نفس الامر یسی یعنی نفس الامرده قاج طونیا تولى حولہ الہیلہ جکی دیمك اولور ایکنجیسی مقدار استیعاب اعتباری سیدرکه بروجه بالا هر دولنده اتخاذاولنان اصول مباحه کیلرک سنجاق براتلرنده مندرج اولان مقدار استیعاب رسمیدر .

طون دو قیاسیتہ تعمیری سوبش قنالی مسئلہ سی میدانه چیقنجه قدر اوراق رسمیده کورلیوب ابتدا سالف الذکر امتیازنامه ده استعمال اولنش اولدیننه نظراً اوراق سفائنده مندرج اوله رق متعارف اولان مقدار استیعاب اعتباری به محمول اولدینی اذهانه تبادر ایدر مع مافیه بوکا محمول اولمق احتمالی دخی دائره امکانده بولندیغندن ابتدا بوتیمیردن مراد مقدار استیعاب اعتباری اولوب اوله میه جغنی موضوع بحث ایده لم . امتیازنامه ده مندرج اولان طون دو قیاسیتہ دن استیعاب اعتباری اراده اولنه جق اوله بونده ایکی احتمال وارد بری هر سفینه دن براتنده مندرج اولان مقدار استیعاب کوره رسم آلتق و دیگر ی بالکز بر دولتك مقدار استیعاب اعتباری مراد اولمق صورتلریدر اولکی صورتك دولتعلیه جه اختیار و اراده سی قابل اوله ماز زیرا بوتقدیرجه ایکی دولتك برجمیده اولان کیلرندن متفاوت و مختلف مقدارده رسم آلتق لازم کلور بویه امتیازنامه مذکورك دردنجی ماده سنده مندرج اولان اطراد و مساوات شرطنه مغایردر و دول اجنیه تبعه سی یاق واحد اوزره معامله اولتمق دول اوروپا ایله عقد اولنان معاهده لر اقتضاسندن اولدیننه مبنی بصورتده تبعه سی زیاده رسم ویرمش اولان دولت هر وقت بوققره عهدیه به استاداً بردعوی درمیان ایده بیلور .

و بوقفاوت و اختلافك مشی دول بحریه ده مستصل اولان طونیا تولىرک تفاوت مقداری ایله اصول مباحه ك مابینت و اختلافلری خصوصلری

اولوب اگرچہ دولت علیہ ترسانہ سندہ مستعمل اولان طونیلاتو انکلیز طونیلاتونہ موافق بولنق حبیلہ برجذول ترتیب اولنوبده دول سائرہ طونیلاتوری انکلیز طونیلاتونہ تحویل اولنہ وق اولکی جہندن نشئت ایدن تفاوت برطرف ایدیلور ایسده ایکنجی سیدن یعنی اصول مساحہ نک اختلافدن نشئت ایدن تفاوت برطرف ایدیلور و تبعہ سی زیادہ رسم ورن دولتک بروجه مشروح درمیان ایدہ حکمی دعواہ جواب و بریلہ من .

وا اگرچہ سوبش قائلک کشادندہ کیلرک مساحہ سی ایچون هنوز اللہ برقاعدہ مطردہ مسلمہ بولنمدینی جہتلہ موسیو دولبس چارہ سز بویولی اختیار ایدرک ہر سفینہ نک اوراق رسبہ سندہ مندرج اولان مقدار استیعاب اعتباری بہ کورہ رسم آلفہ باشلامش ایسده بوتک اعلاندہ موقت برشی اولدیفنی درج ایشیدی و بوندہ اطراد یوق ایسده موقت و ہمدہ علی العموم کیجیلر حقندہ مساعدہ لی بر صورت اولدیفنہ مبنی برطرفدن اعتراض اولنمامشیدی حالبوکہ براعتراض وقوع بولسیدی دولتملیہ شرطاً و عہدا بوصورتی منع ایلہ برقاعدہ مطردہ اتخاذ ایتمک اوزرہ موسیو دولبسہ امر ویرمکہ مجبور اولوردی .

قالدیکہ طون دو قبایستہ ترکیبتک فرانسزجہ املا سندہ طون گلمہ نک آخرندہ ادات جمع اولیبوب مفرد اولہرق یازلمش اولمی دخی بر مقیاس مفرد مطلق مراد اولدیفنہ دلالت ایدر و مراد اگر (پایہ دوبور) اوراق سفینہ مندرج و متفاوت اولان مقدار استیعاب اعتباری اولہ آخرینہ ادات جمع اولان اقس حرفی علاوہ اولنق لازم کلوردی شق ثانی بہ یعنی دول بحر بہ دن برینک مقدار استیعاب اعتباری مراد اولق صورتہ کلنجہ بودخی مراد دولتملیہ بہ مغایر کورینور . زیرا دول بحر بہ دن ہرقغینسک مقیاس اعتباری ارادہ اولنہ ترجیح بلا مرجح اولور . و اگرچہ پارس ہدایت محکمہ سندہ (الہ حق رسم فرانسز الجہ سی اولق

قرينه سيله بونك مقياسى دخى فرانسه نك مقدار استيعابى اولق لازم كلور) ديتلمش ايسه ده بودخى شاين قبول بر حكم دكلدر . زيرا مراد فرانسه مقياسى اولسيدى اچمه نك جنسى فرائق ديو تعين اولنديكى كچى مقياسى دخى فرانسه طونيلاتوسى ديو تصريح اولنق لازم كلوردى .

وبرمعين مقدار استيعاب اعتبارى مراد اوله جق اولدينى تقديرده بو امتيازى وىرمش اولان دولتعليه كندى مقدار استيعاب اعتبارىنى مراد ايلش اولق لازم كلور . ياخود دولتعليه نك اصول مساحه سيله مورشون اصولى بېتىنده بروج بالا يوزده بشدن يكرمى به قدر بر فرق و تفاوت جزئى وار ايسه ده دولتعليه طونيلاتوسى انگليز طونيلاتوسه مساوى بولنديقنه و امتياز نامه نك تصديق اولنديكى اشاده مورشون اصولى انگلتره جه دستورالعمل طوتيلوب ملل سائر طرفلرندن دخى بونك سائر قواعد مساحه به نسبتله صحته اقرب اولدينى مصدق و مسلم اولديقنه نظراً دولتعليه نك دخى طون دو قياسته دن مرادى بو ايدى دنيله ييلور ايسه ده مؤخر اولتعليه سفانك مساحه سى حقنده مطرد و متحد برقاعده بولنق اوزره بر مجلس مختلط عمومى تشكيل ايجون دول بحريه به ويرديكى تقريرلرده سويش قالى مشكلاتنك دخى ميدانده اولديقندن بحث ايتميه امتياز نامه مذكوره مندرج اولان طون دو قياسته دن مرادى هنوز تعين و تحديد اولنماش بر مقياس اولديقنى اشرا ب ايتش ايدى . بونك اوزرينه شمدي دولتعليه نك مرادى اويله معين ومحدود اولان بر مقياس ايدى دنيله ذكر اولنان تقريرلر ك مندرجاتنه منافى كورينور .

ايشته شو دليللر ايله ثابت اوله يوركه دولتعليه نك مرادى مقدار استيعاب نفس الامرى اولوب انجق بونك تعينى خصوصنده هنوز برقاعده مطرده اتخاذ اولنماش اولديقندن مؤخر بر مجلس مختلط عمومى نك تشكيلنه قرار وىرلشدر .

وبو مجلده انتخاب اوله جق اصول مساحه هر یرده دستورالعمل

اولیٰ لازم کله جکی کجی سویش قنالندن کچن کیلرک طون دوقبایسته سی  
تعیین امرنده دخی مرعی الاجرا اوله جنی و اولوقته قدر بر موقت قاعده  
انخاذا اولتی لازم کله جکی درکاردر .

و قتالک کشادن اول موقتا اولسون انخاذا اوله جق قاعده تعیین  
اوله ییلورکن مبهم براغلمش اولدیغندن موسیو دولیس قتالک کشانده  
کندولکندن اوله رق موقت اولی اوزره بروج بالا هر کینک اوراق  
رسمیه مندرج اولان مقدار استیعاب اعتباری اوزرینه رسم مروریه  
اخذیه مبادرت ایتشیدی . مؤخر مورسون اصولک ینه موقت اوله رق  
انخاذه قرار ویردیکنی هر طرفه اعلان ایتدیکنده دخی برکونا اعتراضه  
اوغرامقدن بشقه انکلتره دولتک تجارت نظارتی طرفندن کندوسنه  
تشری حاوی تحریرات کوندولشیدی . دولیس ایسه مورسون اصولی  
تمامیه اجرا ایتیموب کویا بونده خطالری اصلاح یولنده بعض تعدیلات  
وتغییرات اجرا ایتمکله هر طرفدن شکایتلر تولد ایلش و بونک اوزرینه  
دولتلیه دن اشبو طون دوقبایسته تعییرینک تفسیری ایتلشددر .

بوتعیردن مراد ایسه بروج بالا مقدار استیعاب نفس الامری  
اولدینی تعین ایدوب آنجق بونک ایچون هنوز بر قاعده مطرده صحیحه  
بولنماش اولدیغندن بونک صورت تعینی رأس مسئله منازعه اولمشدر .  
شویله که دولیس بویله مطلق بر مقدار استیعاب اوزرینه اوزرفرائق  
رسم آلفه مآذون اولدیغندن طولایی بونک خودبخود تعینته دخی  
کندوسنجه صلاحیت کوروب بر مهندس قومسینی تشکیل و مورسون  
اصولی اساس انخاذا ایله بعض تعدیلات اجرا ایتدیره رک بر مقیاس استیعاب  
نفس الامری احداث ایتش و برسنه دنبرو اکا کوره رسم آلفه مبادرت  
ایلشدر . اصحاب سفائن ایسه بو وجهله رسم اعطانه مجبور اولمشلر  
ایسه ده بورسلرک ضامنی پروتستو تحتده اوله رق ویرمشلر و بوندن  
طولایی اشتکا یولنده باب عالییه مراجعتلر وقوعه کلدیکنه مبنی دولتلیه

دخی دولسپك بویه خودبخود بر غندی اصول مساحه اتخاذندن صرف نظر ایلمنی خدیویت جلیله واسطه سیله کندوسنه بیلدیرمش اولسیله دولسپه مقدار استیعاب نفس الامری اوزرینه رسم مروریه آلمق مأذونیتی ویرمش ایسه ده بونك تعینی ایچون خودبخود بر قاعده اتخاذ ایده بیلیمك صلاحیتی ویرماش ایدوکنی بیان ایتمش و بوجهمه طون دو قیاسیته تمیزی بر نوع تفسیر ایلمش اوله یور و شمدی اورته یه قونیه جق تفسیر ایسه مقدما باب غالبجه جریان ایلمش اولان مخبرانك خارجنده اوله میه جفی مسلماتدن بولمشدیر .

الحاصل دولتلیه نك طون دو قیاسیته دن مرادی بر مقدار استیعاب نفس الامریدر فقط بونك تعینی ایچون درمیان اوله جق اصول مساحه دولتجه رسماً مصدق اولمق لازمدر و شمدیلک بر موقت اصول اتخاذ اولمشدیر . دولسپس ایسه خودبخود بر مقیاس استیعاب اتخاذ ایده بیلیمكه کندوسنك صلاحیتی اولدینی ظنیه خودسرانه بر قاعده مساحه اختراع واتخاذ ایتمشدیر . بوطنی ایسه خطا اولدیقندن بروجه بالا خدیویت جلیله واسطه سیله بوندن صرف نظر ایلمی کندوسنه تبلیغ اولمشدیر .

مع مافیه دولسپك اختراع ایلمش اولدینی اشبو اصول جدیده نك نفس الامر مه مغایر اولدینی اثبات ایلمك دخی شمدی قابل اوله ماز . و دولسپك کچن سه دنبرو پروتستو تخنده اوله رق آلمش اولدینی فضله رسوماتك ردینی موجب اوله جق بر ماده صریحه اولدیقندن دولسپس بوضائمك ردینه دخی اجبار اوله میه جفی کبی ایلروده رسماً بر قاعده مطرده اتخاذ اولتجیه دك ایشك بویه بر حال تشویشه براغلمسی دخی تجویز اوله ماز و اولوقته قدر پروتستو تخنده اوله رق علی الحساب صورتیه رسم مروریه آلتوبده بده حساب کورلمك دخی قابل اوله ماز . بناءً علی ذلک مجلس مخلط عمومیده انتخاب اوله جق اصول مساحه هربرده دستور العمل اوله جفی کبی سویش قاتلجه دخی مرعی الاجرا

اولق اوزره شمديك صحتہ اقرب اولديني جلهنك مسلمي اولان مورشون  
اصولى طونه قومبوننده اولديني كبي سويش قنالنده دخي معتبرطوتليدر  
واولوقته قدر آلمش اوله جق رسوماتدن طولاي نه سفان احسانك  
سويش قومپانياسدن ونده قومپانيانك انلردن برشي آرامغه صلاحيتري  
اولامليدر و شايد قومپانيا طرفدن عرض احتياج اولونورسه  
مقدما اون فرانغه بر فرائق ضمنه مساعدہ بيورلديني كبي بونك اوزرينه  
براز شي ضمنه دخي مساعدہ بيورلمليدر . (اتهي)

بولايحه مز قومبوننده اكثريت ارا ايله تصديق اوله رق انك اوزرينه  
بر مجلس مختلط تشكيكه قرار ويرلدي و هر دولتن برر مأمور مرخص  
كله رك در سعادتمه عقد اولنان قوتفرانسه مذاكرات عميقه اجراسيله  
هر طرفده دستور العمل اولق اوزره بر مقدار استيعاب تعيين ايدلشدر .  
فرانسه مستعمل اولان ميزان ومكيال ومقياسرك ممالك عثمانيه  
دخي استعمالى مقدما عالي باشا زماننده شوراي دولته مذاكره اولنديني  
صره ده ياييله جق اولچيله نه درلو تاريخ قوللق مثله سي موضوع بحث  
اوله رق سنه شميه اعتباري مرجع كورلش ايسده بزم ماليه استعمال  
ايتديكمز سنه شميه سنه هجريه قريه منسوب اولديغندن دائما تفاوت  
اوزره اولوب تاريخ هجري بي ترك ايتك دخي جائز اوله مي جفته مبنى  
بر قرار ويريله مامش وبو باده راي ومطالعه فقير دخي سؤال اولمش  
ايدى بناء عليه بر سنه شميه هجريه اتخا زينك مناسب اوله جفته دائر  
لسانمزده زباتزد اولان تعيرات ايله هر كك اكلايه جنى صورتده بر  
رساله يازوب تقويم الادوار تسميه ايتدم ولسان تركي علم لساني اوله ماز  
دينلره لسانمرك هر شيه قابل اولديغنى وبو لسان ايله هر قندن كوزل  
اثرلر يازيله بيله جكنى تصديق ايتدر دم .

اوراق موقوتہ تعميري ابتدا بورساله ده استعمال اولمشدر كه  
فرانسزجه ده (پريوديق) كلهنك ترجمه سيدر يته اول اسنادہ طبع

اولنان كتاب الاجارده دخی موقت کلهسی قوللانیشیدی اندن صکره  
کرك ادبا وکرك حکام اره سنده بو کله نك استعمالی عادت اولمشدر اندن  
اول ( بریودیق ) کله نك باب عالیجه ترجمهسی معلوم دکل ایدی .

حتی زیرده بیان اولنه جنی وجهله مقدا عالی پاشا ( مجموعه قنون )  
نامیله طبع اولتمقده بولنان ورقه موقوته یه یازدینی تقریضده بریودیق  
کله نك ترجمهسی اولق اوزره موقه تمیرینی قوللانمشیدی حالبوکه  
کرك عربجهده وکرك تورکجهده موقت لفظی بشقه معاده مستعمل اولد-  
یندن انی موقت یرنده قوللانمق خطادر .

بورساله نك تحریرندن باشلوجه بر مقصد دخی بروجه بالا مجددا  
برسنه شیه اتخاذ اولمדיنی تقدیرده سیویش سنه نك حلوی تقرب ایتمکله  
سنه مالیه مزك بر معاد تصحیحی لازم کله جکئی اخطار ایدی چونکه سنه  
مالیه مز آیلری شمی سنه لری قری بر سنه اعتباریه اولوب هر اوتوز  
اوج سنهده بر سنهسی آتلا نه رق تصحیح اولنه گلشدرکه بوکا خزینه مالیه  
اصطلاحجه سیویش سنهسی تمیر اولور سلطان عبدالحجید خان حضر تلرینک  
جلوسی سیویش سنه سنه مصادف اولمقده اولوقت برسنه آتلا نمشیدی بیک  
ایکیوز سکان سکر سنهسی دخی سیویش سنهسی اوله جفتدن بووجهله  
تصحیح اولنمی اصول متخذه ایجابندن ایدی .

اشبو تقویم الادوار اربابی عننده مظهر اعتبار اولدینی حالده مالیه  
نظار تجه بوکا چندان اهمیت ویرلمدی حالبوکه مالیه خزینه سنهده جلوس  
عبدالحجید خانیده سنه مالیه نك تصحیحی خدمتده بولنش اولان کتبه دن  
یتشمه محاسبه جیلر وارایدی و خزینه قیودینه لدی المراجعه بیک سکان  
یدی سنهسی سیویش سنهسی اوله جفتدن غفلت اولنه رق یازلش اولان  
سنه لک چند ماه صوکره تصحیح اولمی فرمان بیورلشدرکه صورتی  
زیرده تحریر اولنور .

## فرمان عالی قیدی

مارت شہور رومیہ دن اولوب وشمسیہ اطلاق اولنان سنہنک ابتداسی اولوب وداغا مستقر و تغیر قبول ایتموب کذلک شمس تحویل بروج اعتبار یله اوچیوز التمش بش کون ایله یوم واحدک یکریمی بر جزئندن برجزء کون مارت حسابجه کامل برسنه شمسیه اولور و شهر محرم شہور عربیہ دن اولوب وقریہ اعتبار اولنان سنہنک ابتداسی اولوب تقریباً برآبی اوتوز و برآبی یکریمی طقوز کون اولغله اوچیوز الی درت کون برسنه قریہ اولور بوصور تده سنه قریہ شمسیه سنہندن هر ییلده اون بر کون وبرکونک یکریمی بر جزئندن برجزء کون نقصان اولدیغندن قریہ ایله شمسیه سنہلری مایینده اوتوز اوچ سنه ایله درت آیدہ برسنه متفاوت اولوب بحسب التفاوت شہور عربیہ فصلدن فصله انتقال ایدوب موسم حج و صیام کاه بہار وشتایہ مصادف اولوب مارت علی الدوام ابتدای بہارده برقرار وسنه قریہ متداخل و دوار اولغله بیک سکان الی سنہندنہ ابتداء مارت ذی الحجہنک یکریمی بشنجی کونندہ واقع اولوب وسکانیدی سنہسی ایچندہ مارت واقع اولماش اولور .

سنه سابقہده توجیه ودرعہدہ اولنان میری خدمت لرینک سکان یدی سنہنہ محسوب اولق اوزرہ توجیه و خزینہ دفتر لرینہ بو وجہلہ قید و تحریر اولمش بواعتبار صحیح اولیوب تداخل صورتی نمایان اولدیغندن غیري اختلاف سنه ایله نزاعدن خالی اولمز سکان یدی سنہندنہ واقع مارتدن اولق اوزرہ سندلری تصحیح اولق ایچون تلخیص اولتوب عرض اولدقدہ موجبنجہ قید و تصحیح اولق بابندہ فرمان عالی صادر اولغین وجہ مشروح اوزرہ قید اولمشدر فی ۲۹ ماہ ۱۰۸۸ . برمنوال مشروح بیک سکان یدی سنہندنہ کی تداخلدن غفلت

اولنہرق یا کلش سندلر ویرلش اولدینی حالده متعاقباً تصحیح اولدینی خزینهجه مقید بولمش واشبو بیک ایکیوز سکسان سکزنجی تداخلی اولجه تقویم الادوارک طبع ونثری ایله اخطار اولمش ایکن تصحیح مادهیه تشبث اولنماش ایسده متعاقباً بعض ولات عظام طرفندن بابعالییه اخطار کیفیت ونه بولده دفتر طوتیله جنی استعلام اولنمله فقیرک تحت ریاستده منجم باشی طاهر افندی و دیوان احکام عدلیه اعضاسندن وارطان بک و مکتب حربیه شاهانه خواجه لرندن علوم ریاضیهده شهرت شمار اولان میرآلای و دینلی توفیق بک و رطاق قومباری ایله دیوان احکام عدلیه مأمورلرندن اولان شهبازیان افندیدن مرکب بر قومسیون تشکیل اولندی قومسیونده تقویم الادوار ایله منجم باشی طرفندن ترتیب اولنان زیج جدوللری درمیان اولنہرق جریان ایدن مذاکراتک نتیجه سنی حاوی بر مضبطه قلبه النمش و مقام صدارته تقدیم قیلنمش ایدی صورتی زیرده محرر در .

### صورت مضبطه

اشبو سکسان یدی سنه شمسیه سی شاطی حلول ایدہ جک سکسان طقوز سنه قمریہ سی محرم الحرامنک اوچنجی کوننده منتهی اولوب سکسان سکز سنه شمسیه سی طیبی مفقود اولدیغندن کرک قرائن معاملاتنده و کرک محررات سائرده استعمال اولنمقده اولان شهور شمسیه تاریخنک حلول ایدہ جک سکسان طقوز سنه سنده و اندن صکره نه وجهله وضع واستعمالی مناسب اوله جفتک تعیینی ضمتنده معاملات خزانہ بوزمیه جق صورتده وارد خاطر اوله جق ملاحظاتک بیان واشمارای قومسیون عاجزانه منزه حواله بیورنمله بر قاچ دفعه بالا اجتماع کیفیت نهاده موقع بحث وتأمل اولندی .

معلوم عالی جناب خدیو اعظم لری بیورلدینی وجهله تاریخچه معتبر اولان اساس اوچ شیدن عبارت اولوب برنجیسی تاریخک مبدای وایکنجیسی سنه باشی و اوچنجیسی زمانک تقدیر و مساحه سیدر .

تاریخک مبدائی هر ملت عندنده بر بیوک وقعه اوله رق اکثریا دین و مذهبه عائد مواد دندر نه کیم میلاد عیسی علیه السلام مبدأ تاریخ نصاری اولدینی کبی ملت اسلامیه نک ترقیاته مبدأ اولان هجرت نبویه دخی مبدأ تاریخ اسلام اتخاذا اولمشدر سنه باشی مبدأ تاریخ اتخاذا اولنان وقعه نک سنه سنده بر یوم معین اولوب انجق کونی کونه مطابقی شرط ایدلامشدر مثلاً ولادت عیسویه کانون اولک اواخرنده اولدینی حالده تاریخ میلادده سنه باشی کانون ثانی اتخاذا اولدینی کبی هجرت نبویه ربیع الاولک ایچنده اولدینی حالده شهر عربیه نک برنجیسی محرم اولدینندن یوم هجرتدن اون بوقدر کون مقدم اولان غرّه محرم الحرام سنه باشی اتخاذا بیورلمشدر زمانک تقدیری بخته کلنجه مستثنی عرض و بیان اولدینی اوزره امم ماضیه نک اکثری بر امر سیال اولان زمانی اظهار اجرام علویه اولان نیرین ایله تعیین و تقدیر ایده کلشدردر مثلاً شمک برج حمله نقل و تحویل ایندیکی نوروزدن دیگر نوروزه یا خود انک مقابلی اولوب موسم حریفده یوم تساوی لیل و نهار اولان میزان بر سنک ابتداسندن سنبله بر سنک غایقه قدر اوچ یوز الشمس بش و تقریباً بر ربع کون اولوب بوکابر سنه شمسه ذیلمشدر قمرک بر دورینه بر آی دنیلوب اون ایکی دوری تقریباً اوچ یوز الی درت کون و کور ساعت و دقیقه و ثانیه و سائر اوله رق بر سنه شمسیه قریب اولدینندن اکا دخی سنه قمریه ذیلمشدر و بواعتبارمه کوره ایکیسی دخی سنه حقیقه در و ایکی سنک دخی بر وجه مشروح کسوری اولد- یفندن بر سنه تمام شو قدر کوندر دینله من فقط تسهیل معاملات ایچون امم سالقندن نجه لری سنین و شهری عدد ایام ایله تمیدد ایتمشدردر . حالبوکه مرور

زمان ايله ذكر اولان كسر لر اجتماع ايدرك بو مقوله سنين اصطلاحيه  
تبدل و تغير ايدمه كلسدر .

نته كيم تاريخ روميده غلط و قوعى نين ايدرك بالتصحيح تاريخ فرنگى  
وضع اولمش ايسه ده او دى عدد ايام اوزرينه مبتنى اولديندن ازمان  
مطاواه ايجنده ياكيله جنى فنا مثبت اولان مواددندر . رأس سنه حكما  
اولان نوروز يعنى شمسك برج حله نقل و تحويل ايتدىكى كون قديم  
سرياتيلىر عصر لر نده نيسانك ابتداسنه و تشرين اولك ابتداسى برج ميزانك  
برنجى درجه سنه مطابق ايكن الحاله هذه . نوروزك مارت رومى طقوزينه  
تصادف ايتى دى بو مثللو سبيلردن ناسيدر . هلال قر مشهود ائدن  
اولوب بروجك حسابلى ايسه رسده موقوف اولديندن حال بداونده  
بولان عربلىر پيئنده سنين و شهر قريه معتبر اولش . و هلال محرمك  
رؤيتندن ديكر رؤيته قدر بر سنه قريه حقيقه اولدينه مبتنى بر كونه  
ياكلشغه و قاريشقلغه اوغراماشدر . فقط خلفاى عباسيه عصر نده مصارف  
دولت شهر قريه حسابيله رؤيت اولنه كلور ايكن عشر و خراج اراضى كى  
واردات هب حركت شمس تابع اولان فصول اربعه كوره اولديندن  
مرور ايام و شهر ايله خزينه نك عظيم خساره اوغرا دى ميدانه چيقتجه  
هر اوتوز اوچ سنه ده بر سنه يي آتلا مقله ايراد و مصرفك موازنه سنه قرار  
ويرلشيدى . مؤخر جلال الدين ملك شاه زماننده سنه لرى سنه شميه  
حقيقه و سنه باشى شمسك برج حله تحويلي كونندن معتبر اولق اوزره  
بر تاريخ جديد وضع و اول سنه نك نوروزندن بدأ ايله تقويم اخراجنه  
مبادرت قىلمشيدى . ايشته تاريخ جلالى ديدكلى بو تاريخدر كه سنين  
و شهر شميه اوزرينه موضوع اولان تاريخلرك اك صحى اولديندن  
اصحاب هيت و زيج پيئرنده حالا معتبر و مشهوردر .

دولتميله ده دى تاريخ هجرى قري معتبر اولوب انجى ايراد و مصرفك  
موازنسى ايجون شهر شميه اعتبارينه لزوم كورلش و خلفاى عباسيه

زمانندہ اولدینی کبی ہر اوتوز اوچنچی سہ مفقود اعتبار ایدلش و رأس سہ مالہ مارت اعتبار اولنہرق بو بایدہ مدخل آذر قاعدہ سی یعنی شہر ہر قننی سہ قریہ ہجریہدہ داخل اولور ایسہ اول سہیہ نسبت اولنوب شہور باقیہ دخی اکا تابع و پیرو اعتبار اولنق اصولی دستور العمل طولشدہر .

کوک سہ شمسہ و کرک سہ قریہ ایکینی دخی بررمقیاس صحیحدر . فقط دیگرہ نسبتلہ دہا اوزوندہر . مثلاً ایکوز یکرمی سکز سہ شمسہ تقریباً ایکوز اوتوز بش سہ قریہ و اوچوز سہ شبہ تقریباً اوچوز طقوز سہ قریہدر و یتش بش مترو مسافہیہ یوز ارشون دیمک صحیح اولدینی کی سہ شمسہ اعتباریلہ اوتوز ایکی یا شتہ واصل اولان برادہ دخی سہ قریہ اعتباریلہ اوتوز اوچ یا شتہ دنیمک صحیحدر . فقط سہلہ قری اولدینی حالہ بروجہ بالا شہور شمسہ اعتبار اولندقدہ بہر سہ تقریباً اون برر کون فرق و تفاوت ایدرک بر سہ شہر مارت محرمک اوائلندہ داخل اولمشکن اوتوز ایکی سہ صکرہ ذی الحجہ نک یکرمیندن صکرہ داخل و اندن صکرہ کی مارت دخی محرمک اوائلنہ مصادف اولغلہ اوتوز اوچنچی سہہ ایچندہ ہیچ مارت واقع اولیوب شہور باقیہ سی دخی اکا تابع اولدیندن اول سہ نک شہور شمسہ سی بالطبع مفقود اولور . نتہ یکم مقدما الہی بش تاریخندہ اولدینی کبی اشبو سکان سکز سہ سہندہ دخی وقوع بولہ جقدر . و بوشہور شمسہ نک سین قریہ بہ نسبتی بر امر اعتباری اولوب مدخل آذر قاعدہ سندن بشقہ براساسی یوقدر . مثلاً سکان یدی سہ سی کانون ثانیسی تعمیری سکان یدی سہ سہندہ واقع مارتدن صکرہ کلان کانون ثانی دیمکدر . و بوضورتلہ سہلہ یکدیکردن متبیز اولوب کیدیور و مدخل آذر قاعدہ سیلہ مضبوط اولدیندن میداندہ یالکزاوتوز ایکی سہدہ حاصل اولان بفرق و تفاوت کوریلیور واکر خلفای عباسیہ زمانندہرو مدخل آذر قاعدہ سی ترک

اولنوبده هر اوتوز اوچنجى سنه آتلاماش اوليدى شمدى به دكين اوتوز سنه قدر فرق ايدرك الحاله هذه اللى سكر سنه سى كانون نائينده بولنش اولور ايدى. مع مافيه بر شهر رومى سنه حاله يه مى منسوبدر يوقه سنه ماضيه يه مى منسوبدر بوراسى يك نظردم بيلنوبده ذهن يورمغه حاجت مس ايتماك ايجون سكر طقوز سنه دنبرو محرات واوراق سائر رسيده تاريخ قرى يانه شهر شيه سنه سى قولق اصول اتخاذ اولمشدر وبوايه بر سنه شيه اوليوب شهر شيه نك مدخل آذر قاعده منجه منسوب اولدينى تاريخ قرى هجرى بى كوسترمكن عبارتدر.

شو حاله كوره شمدى به قدر خزينه جه اوله كلديكى وجهله اشبو سكان سكر سنه سى شهر شيه سى دخى مفقود اعتبار اولنهرق كله جك سكان طقوز سنه سى محرمك اوچنده داخل اوله جق ماره سكان طقوز سنه سى مارتى ديمك لازم كلور. فقط قونسولدر ترتيب اولنور ايكن سكان سكر سنه نك مفقود اولدينى تخطر ايديله ميوب سكان يدى وسكان سكر وسكان طقوز ديو اوچوز اون بوقدر سنه دكين يوريدلش فقط صره سيله يانلرينه تاريخ ميلاد دخى قولنش اولديغنده اولوقت قونسوليدم سنداتى تبديل اوله جق اولدقده اكا كوره طبع وتمثيل اولتق اوزره اولوقت قدر اوزرلرنده كى تاريخ ميلاد معتبر اوله رق سنه قريه به منسوب اولان شهر روميه به اعتبار اولنمامى وشايدكه ناس ايجنده دخى سنه آتبه ايجون سنه قريه هجرىه وياخود تاريخ ميلاد يازلمق سزين يالكز سكان سكر سنه سى مارت ياخود نيسان ويا ديكر بر شهر رومى تحريريله ويرلش سندات وار ايه بونك سكان طقوز سنه سى ديو تصحيحى لازم كله جكنك اعلان ايدلسى ايله مشكلات برطرف اولور. لكن هر اوتوز اوچ سنه ده بويله بر قارغه لغه اوغرامش اولور و برده حسابى اوتهدنبرو بوشهور روميه اوزرينه تنظيم ايدن

تاجر و سائر اصحاب دفاتر سکان یدی نہی شایطندن سکان طقوز نہی مارتہ کجیدیکی کبی ارہ یردن برنہک دفاتر وسندات کویا ضایع اولش کبی کوریلور۔ ہراوتوز اوج سہدہ برکرہ بومشکلانہ اوغرامقدن ایسہ امور مالہ ایچون مطرد و نفس الامرہ موافق برنہ شیبہ وضعی اولی اولدیفندہ اشتباہ یوقدر و شمدی سکان یدی و سکان سکز و سکان طقوز نہلری دیو دوام اولتوب کیدلسہ اگرچہ مجدداً برنہ شیبہ وضع ایتیش اولوروز۔ فقط اساس و مساس یوق برنہ وجودہ کلور چونکہ سکان سکز نہسندہ مارت واقع اولامش اولہ جفتدن شمدی بہ قدر جاری اولدینی اوزرہ مدخل آذر قاعدہ سنجہ سکان سکز نہسندہ واقع مارت دیمک صحیح اولہ میہ جفتہ مبنی سکان سکز نہی مارتی دینلکدہ ہجرت نبویہ دن بیک ایکیوز سکان سکز مارت کچمش دیمک اولور حالبوکہ ہجرت نبویہ نہسندنبزو یالکز بیک ایکیوز الی بر مارت کچمش اولہ جقدر بناء علیہ سکان سکز مارتی تعمیری معاسز برسوز اولوب بونک اوزرینہ بنا و وضع اولتیش اولہ جق برتاریخک اوزرندن اون اونیش نہ مرور ایتدکدن صوکرہ کرک محاکجہ و کرک قیود اقلایجہ بر مادہ نک تصحیحی لازم کلدکدہ درلو مشکلاتہ دوشیلہ جکی درکاردر و کیتدکجہ بومشکلات تزیاید ایدرک ایلرودہ بر مادہ تاریخیہ نک تحقیقی قابل اولہ ماز زیر بوتاریخ جدید ایکی بہ منقسم اولہ رق بیک ایکیوز الی درت نہی مدخل آذر قاعدہ سنجہ یعنی ہر نہی تقریباً اوجیوز الی درت کون اولق اوزرہ یوریش والی بش تاریخنڈنبزوینہ اول قاعدہ معتبر اولدینی حالہ سکان سکز نہسندہ آندن صرف نظر اولہ رق صوکرہ کی نہلری اوچریوز آلتیش بشر کون اولق اوزرہ اعتبار اولتیش اولہ جفتدن بوتحولات دائماً خاطرہ طوتلی و ذکر اولسان ایکی قسمی ارانہ ایدہ جک ایکی باب

اوزرینه بر جدول یاییلویده الیه بولنلی که محاکمه و قیود اقلایجه و خصوصیات سائرجه غلط و خطادن قورتلیق قابل اوله .

الحاصل شمسی به قدر اوله کلدیکی وجهله مدخل آذر قاعده سی کافی السابق دستور العمل طوتله هراوتوز اوچ سنه بر کره بر سنی آنلامق کی بر قاریشقلنه اوغرائلق لازم کله چکی کی بوقاعده ترك ايله سکان سکز و سکان طقوز دیودوام اولنوب کیدلیدیکی صورته دخی محاذیر مشروحه رونما اوله جنی جهته ایکی صورتدن دخی صرف نظرله مبدائی ینه هجرتدن معتبر اولیق اوزره بر سنه شمیه وضع اولنمی اولی کورلمشدر .

زیرا بر مبدأ معیندن مجرد سنین شمیه اعتباریله یوریدلش اوله جفته مبنی هر نه وقت تاریخ میلادک التیوزیکرمی بر سنسی طرح اولنسه بوتاریخ چیقار و مبدئی شمسی به قدر مستعمل اولان تاریخ هجری قری کی سنه هجرت نبویه اولوب سنین شمیه نك سنین قریه به نسبتی دخی بروجه بالا قفا مضبوط و معلوم اولدینی وجهله هر وقت غلط و خطادن مصون اوله رق بواج تاریخك یکدیگره نسبتی استخراج اولنیورر و بونک صورت استعمالی بروجه بالا تاریخ قری یانه سکز طقوز سنه دنبرو وضع اوله کلان و حقیقت حالده اصل و اساسی صحیح اولیان تاریخ شمسی یرنده بر سنه صحیح شمیه وضفندن عبارت اولسیله خلقجه بر کونه تکلفی موجب اولماز بوابکی تاریخك بری دور قر و دیگرکی دور شمس اعتباریله هجرت نبویه دن مرور ایدن وقتی اراشه ایتش اولور وایلروده اشو سنه هجری شمیه یالکز باشنه استعمال اوله رق کرک خزیه جه و کرک خلقجه موجب سهولت اولور .

ایته بو وجهله بر سنه شمیه هجریه وضعنه اساساً قرار ویرلکدن سوکره قتی شهر و یومک سنه باشی اعتبار اولنمی بخته نقل کلام اولدقده چونکه مدینه متوره بی تشریف نبوی کوز موسنده یوم تساوی

لیل ونهار اولان میزان بر جنک برنجی درجہ سی اولدیغندن اول کون  
یاخود تاریخ جلالیدہ اولدینی کی آنک مقابل اولوب آلتی آی مقدم  
یوم تساوی لیل ونهار اولان ومارت رومینک سکزینہ یا طقوزینہ  
تصادف ایدن نوروز سنہ باشی اعتبار اولنق اوزره برسنہ شیہ حقیقہ  
اعتبار اولنہ فن حکمتہ اوفق وسائر توارخ شمیہ اصطلاحیہ اصل  
ومقیاس اولور آنحق شدی یہ قدر خزینہ جہ سنہ باشی مارت اولوب  
خلق دخی اکا آلمش اولدیغندن بریکی سنہ شمیہ وضع اولدینی  
صرمدہ سنہ باشک دخی تبدیلی ایکی ایش اولوب بوایسہ خلقجہ موجب  
صوبت اولہ بیله جکندن سنہ باشی کماکان مارت اولق صورتی ترجیح  
اولدی وقومیون عاجزانہ من اعضاسندن زبرده امضای مطور  
منجم باشی اقدی هجرت سنہ سی مارتنک یعنی هجرتدن مقدمہ حلول  
ایتمش اولان شهر مارتک ابتدای نہ کون ایتمش واولوقدنبرو قاج کون  
مرور ایتمش ودور شمس اعتباریلہ قاج سنہ اولش بورالریخی براہین  
عدیدہ ایله اثبات ایتدکدن بشقہ سنہ هجرتدن بیک اوچیوز اون طقوز  
سنہ قدر ہر برسہ شمیہ هجریہ نک مارتی سنہ قریہ نک قتی آینک  
قاجنجی کونندہ داخل اولدینی مین تنظیم ایتمش اولدینی جدول دخی  
قومیون عاجزانہ مزده رؤیت وتصدیق اولنشدہ بوصورت نزد حقایق  
وفدعالیدہ قرین تصویب بیورلدینی حالہ ایشای مقتضاسیلہ جدول  
مذکورک دخی طبع وتمثیلہ رخصت احسان بیورلمسی بابتدہ امر وفرمان

سرمنجین

عن اعضای دیوان احکام عدلیہ

احمد ہرروت

طاہر

وارطاہ

مکتب حربیہ شاہانہ خواجہ لرنندن میرآلای

رماد

مترجم

توفیق

فرہادی

شہزادبانہ

بومضبطہ خیلی مدت اورتہدہ طولاشوب طوردی موقع اجراہ

قونلدى برآراق اصلاحات قومىونه دخى اوغراى ايسهده معاش  
 تفيحه دائر اولدينى جهته برشى يالدى بناء عليه مجدداً برسنه شمس  
 هجرىه وضع اولندقدن بشقه خلفاى عباسيه دن موروث اولان وهراتوز  
 اوچ سنهده بركره تصحيح اولنه كلان سنه مالىه مز ياكلش اوله رق  
 بورپدى كيتدى وحققت حالده محو اولوب بتدى مع هذاينه كاغذلى  
 اوزرنده يازيلوب كيتكده وياكلشنى سنه بنه ترايد ايتكده در اول  
 عصرده دولتك بك چوق اسالرينه وهن وخلل كلديكى كچي سنه  
 مالىه سى دخى بوحاله كيرمشدر .

برخيلي مدت صوكره مكاتب حربه مجلس عسكرينده مذكور  
 سنه شمس هجرىه نك علوم وفتونمز ايچون برتاريخ اولق اوزره انخاى  
 تذكر اوله رق مذكور مضبطه ايله اوراق متفرع سى طلب اولنمغله  
 بولوب اورايه ویرلش ايسهده اورادن دخى برنتيجه چيقامشدر .  
 ( مابعدى وار )